

ХІМІКА

За Дняпрою, кілометраў за дванаццаць ад Жлобіна, у асенні садочу хаваўся вёска з прыгожай пастычнай назвай Майска. Тут знаходзіцца вёска калгаса «Расвет», члены якой гады тры назад выбралі сваім кіраўніком загадчыка раённага фінансавога аддзела Дамітрыя Аляксеевіча Залатарова, у мінутым партызана.

З першых дзён свайго гаспадарства Дамітрый Аляксеевіч пачаў аглядаць паляны, будоваў фермы, а затым запусціў у канторы па паперы. Усе нешта падпісваў, прыкладваў. «Ну, — падумаў тады мільён, — яні будзе паспадар а фінансавога работніка. Яму толькі бухгалтарам быць».

І вось неўзабаве новы кіраўнік калгаса запрасіў у праўленне загадчыку сельскага клуба Ганну Андрэяўну і бібліятэкарку Любоў Валуноўну. Ілі там дзяўчаты ў кантору і думалі: наўсё, старыя, аглядзеўся, што сельскі клуб і бібліятэка размешчаны ў калгасным будынку, а за арэнду памешчання яны не плацяць. Яшчэ, чаго добрага, пачне спяганаць грошы для папуяннага культфонду, як гэта часам рабілася ў некаторых калгасах. І першае, што пачулі дзяўчаты ад старшын, гэта пытанне пра культфонд.

— Вы, вядома, добра ведалі, што калгас мае сродкі на культурныя патрэбы. Дык раскажыце, як вы іх выкарыстоўвалі.

Дзяўчаты нісмела пачалі пра паліва для клуба, якое было бесплатна на вывезена на калгаснай машыне, а пра прамонт будынка не хачелася пачынаць тавары. Вельмі ж было крыўдна і балюча, што і новы старшыня, відаць, возьме прыклад са сваіх папярэднікаў.

У АДНЫМ РАЁНЕ

У калгасе імя Калініна Гомельскага раёна дарэчы Галіну Іванаву Шкаўцу ўсе называюць майстрам мастацкага дзялення. У жанчыны чароўна чыстая, яна вельмі зацікава ў мастацтвах. Яна добра ведае і аглядае, і наглядае за гэта, Галіна Антонаўна пісьма сочыць за навінкамі пазіцыяў і мастацтваў, чытае і падбірае рапартажы, з якіх выступае ў канцэртах мастацкай самадзейнасці.

Моладзь калгаса «Іскра» арганізоўвае ізданні, якія носіць пастычнае назву: «Родная прырода». Паабсал дарогі, што вядзе з пасёлка Першамайскі ў Паўднёвы Шкаўцы, і нават у вясняныя дрэвы. А ў вясні Паклобчы ў дзень 20-годдзя вызвалення нашай эспублікі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў закладзена аляя Перамогі. Тут сёння зямлішчы 600 кілаў і 700 садоўных дрэў.

93 чырвоныя куткі працуюць сёння на жыўлагадучым фэрмаж калгасу і саўгасу Гомельскага раёна. Работнікі культуры разам з жыўлагадучымі выкарыстоўваюць нацыянальныя газеты, газеты лісты, лісты працоўнай славы. Сюды часта прыходзяць і агітатары. Яны перадаюць гутаркі і чытаюць лекцыі на нацыянальных тэмах, прапагандаюць перадавы вопыт жыўлагадучаў.

Новыя абрады і звычкі трывалі знаходзяцца сабе месца ў жыцці калгаснай і саўгаснай вёскаў. Надаўна «Панішчасца» адкрыты пра Яромінін, Краснінскі і іншыя сельскія клубы. Ва ўрачыстай абстаноўцы праводзіцца рэгістрацыя шлюбав, нованароджаных і святны паўнацэнныя.

Работнікі кінастуды Гомельскага раёна ўмела арганізавалі прапаганда перадавога вопыту сельска-гаспадарчай вытворчасці. Толькі за апошнія тры месяцы ў калгасах і саўгасах пра актыўна ўдзельнічалі ў культурна-адукацыйнай працы каля 600 кілаў і 700 інальчых на сельскагаспадарчых тэмах.

Я. ЖУРБОТА.

Вос яны, малядыя, дунныя, вясёлыя. Дзяўчаты любяць спяваць, любяць дасціпную, вострую частушчы. Яны актыўны ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Горацкага раённага Дома культуры. Іх ініцыятывы фотаканспект, «Прыезд у вёску», «Святлана Сандлер і Тамара Церахва» — вучаніцы Горацкай сярэдняй школы перад аглядам у чарговым падарожжы — канцэрта на калгасе і саўгасе раёна.

ПА ВЫСТАВАЧНЫХ ЗАЛАХ

Да вяснянага свята беларускага народа — 20-годдзя вызвалення эспублікі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў — у аграгаспадарчым Доме афіцэраў Саюза мастакоў БССР наладжана выстаўка работ беларускіх мастакоў і жывапісцаў: накідаў, малюнкаў, эцюдаў, створаных у гады Вялікай Айчыннай вайны на франтах і ў партызанскіх атрадах.

Усё на выстаўцы — больш 130 твораў. Большасць малюнкаў выканана «па-рапарцёрскаму» — простым алумінам на паперы, якая была даступна ўсім. Аднак сустракаюцца на выстаўцы эцюды, малюнкi, акварэльныя работы (М. Манасзон, С. Катков, Г. Бямозскі, І. Ціханюк).

У работах С. Каткова «Мяна Усходняй Прусіі», «Праздні краі», «Панішчасца», «Мінжурны» — неахарактэрныя ўражання пільнае вона мастака, добрая накідаў, трывалыя малюнкi. Пазмурныя кантрасныя вынікочныя трыюмынай настрою і душы гледача, прымушваюць навава перажыць атмасферу тых далёкіх га-

ПЕРШЫ АКTYBIBCT— ПРАЎЛЕННЕ КАЛГАСА

Тым часам Дамітрый Аляксеевіч першы пачаў: — Вы работнікі дзяржаўнай установы культуры, але праўленне з нашымі людзьмі. Выходзіць, вы ў калгасе свайго роду брыгадзіры па культуры. Так што не крыўдзіце, калі праўленне і партыйная арганізацыя будуць а вас патрабаваць работы, падыходзіць да вас з такой менавіта меркай як да палюбоў, будаўнікоў і загадчыкаў фермы. Вы ў сваю чаргу прадаўраіце свае патрабаванні. Спробуйце, вядома, у калгасе лішні няма, але тое, што аснова на културныя патрэбы, неабходна выкарстоўваць на прызначэнню. У нас з вамі адны задчы: каб людзі добра жылі і культурна адпачывалі. Дык давайце разам планаваче свую работу і дапамагаць адна аднаму.

А потым старшыня калгаса падзяліўся ўражаннямі, які працуюць клубы, бібліятэкі і чырвоныя куткі, што знаходзяцца на тэрыторыі сельскагаспадарчай арцелі. І прыемна было слухаць дзяўчатам гэтую зацікаўленую гаворку старшын калгаса.

— Памтайце, — сказаў ён на развітанне, — шго на вас ускладзена адназначна і за работу калгасных устаноў культуры. Трэба зрабіць так, каб кожная з іх прынесла карысць людзям і гаспадарству.

Сёння клубы, бібліятэкі і чырвоныя куткі калгаса «Расвет» ідуць у наву з жыццём. Іх работа цесна звязана з тымі клопатамі, якімі жывуць сёння працаўнікі вёскаў, што вырошчваюць высокія ўраджай і дамагаюцца павышэння прадукцыйнасці грамадскай жыўлагадучы.

Возьмем для прыкладу агітбрыгаду сельскага клуба. Выязджае яна з канцэртаў, у якіх-небудзь вёску роднага калгаса. І заўсёды агітбрыгада суправаджае старшыню агітбрыгады канцэртнай партыйнай арганізацыі калгаса. Перад пачаткам канцэрта яны гутарыць з калгаснікамі аб належащих гаспадарчых задчыках, адзначаюць працу лепшых людзей. Парада кіраўнікоў калгаса памагае і самадзейным арыстам. Разам яны вызначаюць, каго трэба «лячыць» вострымі сатырычнымі стрэламі, а пра каго сказаць добрае, цёплае слова.

Праўленне калгаса сумесна з актывам сельскага клуба распрацавала план правядзення мясцовых свят, якія сталі ўжо традыцыйнымі.

Заўсёды ў першую няздзелу чэрвеня ў арцелі шырока адзначаецца

АРГАНІЗАТАР СПАБОРНІЦТВА

Тры з пяці камбайнаў, што выйшлі на край поля, да дарогі, спыніліся. А іх вадзіцелі штосіць ажыўлена абмяркоўвалі. Калі старшыня калгаса «Савецкая Беларусь» Уладзімір Лявонавіч Вядуля наблізіўся да групы механізатараў, ён убачыў сярэд камбайнаў, высокую дзяўчыну ў квіцэстай сукенцы.

— Што гэта за сход у вас, таварышы? — спытаў старшыня.

Міхал Каладзнец, малады механізатар, узрушана вышлалі: — Узрадаваліся, што Золя будзе з намі працаваць!

І толькі цяпер старшыня пазнаў загадчыку Раснінскага сельскага клуба Зою Севасіянчук. Вядуля ўспомніў, як учора ён гаварыў па тэлефоне з раённым аддзелам культуры.

Вос яны, малядыя, дунныя, вясёлыя. Дзяўчаты любяць спяваць, любяць дасціпную, вострую частушчы. Яны актыўны ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Горацкага раённага Дома культуры. Іх ініцыятывы фотаканспект, «Прыезд у вёску», «Святлана Сандлер і Тамара Церахва» — вучаніцы Горацкай сярэдняй школы перад аглядам у чарговым падарожжы — канцэрта на калгасе і саўгасе раёна.

ПА АБЛАСЦЯХ РАСІІ

Матэрыялы абласны драматычны тэатр закончыў гастролі ў Пскове. Тэатр выступаў у многіх гарадах і пасёлках паўночна-заходняга і саўгасе. Беларускія арысты наведвалі пушкінскія месцы: Івантэўскую і Міхайлаўскую і Трыгорскае, пасёлкі Пушкінскія Горы. Яны ўсклалі кветкі на магілу паэта.

Спектаклем «Узнятая ціліна» тэатр пачаў гастролі ў Маўрагорскай вобласці.

Б. МАЦВЕЕВ.

Усё на выстаўцы — больш 130 твораў. Большасць малюнкаў выканана «па-рапарцёрскаму» — простым алумінам на паперы, якая была даступна ўсім. Аднак сустракаюцца на выстаўцы эцюды, малюнкi, акварэльныя работы (М. Манасзон, С. Катков, Г. Бямозскі, І. Ціханюк).

даручо вытворчасць. Тут і таматычныя веча-ры і канцэрты, лекцыі і гутаркі, у якіх услужа-ляцца праца лепшых людзей вёскі. Пра іх расказвае наглядная агітцыя і нацыяналы друк.

У падначалены Майскага сельскага клубу знаходзіцца і брыгадны клуб калгаса ў вёсках Мадля Казлоўчы, Антоўка, Дзяніскавічы, Цупер». У кожным клубе свае актывісты, якія таксама праводзяць культурна-асветную работу сярэд насяляніцтва. Праўленне арцелі набыло для ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці беларускія нацыянальныя нацыяналы, а для футбольнай каманды — спартыўную форму. Пры клубе ёсць фее, бильярды, пакоі для работы самадзейнага канцэрта, працуюць будучыя актывісты, працуюць будучыя актывісты, працуюць будучыя актывісты.

Летас са сродкаў культфонду калгас выдаткаваў на ўстаноўку культуры 14.500 рублёў. На тэрыторыі калгаса працуюць і Чарнавірскі сельскі клуб.

Праўленне арцелі ніколі не падзяляе той думкі, што гэта маўляў, нашы клубы, а тыя — належаць сельскаму. Такія адносіны даюць свой добры плён у рабоце, якую праводзіць усе клубы, бібліятэкі і чырвоныя куткі сельскагаспадарчай арцелі. Гэты плён адчуваецца ў тым, што калгас «Расвет» на Жлобіншчыне ідзе ў ліку перадавых гаспадарчых.

Праўленне калгаса добра ведае, што сёння, каб паспяхова вестці гаспадарку, трэба зачыць за ўсім тым новым, што раюць нашы вучоныя і наватары сельскагаспадарчай вытворчасці. І цэнтрам прапаганды гэтага новага, перадавога, яно зрабіла ўстаноўку культуры з іх шматлікімі актывам.

Калі запячыцца ў загадчыцы Майскага сельскага клуба, колькі ў яе актывістаў, дзячыце будзе цяжка адказаць на гэтыя пытанне. — Пачынаецца наш актыв у праўленні арцелі і яго старшын, — гаворыць загадчыца. — А вось дзе канчаецца, дык не ведаю. Усе паміраюць. Ніхто і нічога не адмаўляе на.

І сапраўды, там дзе актыв клубу праводзіць з кіраўніка калгаса і спецыялістаў сельскай гаспадары, ўстаноўка культуры будзе жыць надраўнымі патрабамі народа. Яна, калі можна так сказаць, будзе «рэнтабельная», бо будзе прыносіць вялікую карысць і людзям і грамадскай гаспадарцы.

А. МАХНАЧ, спец. кар. «Літаратура і мастацтва».

Камсамольская арганізацыя калгаса падтрымала просьбу Зоі пайсці на час жыцця працаваць у камплексную механізацыйную брыгаду па ўборцы збожжа, каб вестці там культурна-масавую работу. У аддзеле ж культуры прызначылі.

— Усё роўна ўздыць цяпер у вёсцы нікога не знайдзец. Літаратура кнігагошы мяняюць учывары, а я больш патрэбна ў полі, — даводзіла дзяўчына.

Уладзімір Лявонавіч Вядуля, які заўсёды любіць гаварыць шырока, сказаў:

— Махайчына, Золя, ты ў нас лепшы агітатар. Таму заданне атрымаеш самае баявое. Трэба растлумачыць механізатарам новае палажэнне аб матэрыяльнай зацікаўленасці механізатараў на ўборцы. Нечатары людзі не ведаюць яго. І другое — будзеш учотчыкам збожжа.

І вось першае паяўленне Зоі на полі ператварылася ў своеасаблівы мтынг. «Ці варта даякіць механізатараў за гэтыя мінуты перапынак, — падумаў Уладзімір Лявонавіч. — Гэта яшчэ раз ваче, што тут вельмі праграбен тані культасветработнік, як Севасіянчук».

Адна справа прысціць на поле агітатару і ў ка-

СТАРОНКИ ЛЕТАПІС

Вос яны, малядыя, дунныя, вясёлыя. Дзяўчаты любяць спяваць, любяць дасціпную, вострую частушчы. Яны актыўны ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Горацкага раённага Дома культуры. Іх ініцыятывы фотаканспект, «Прыезд у вёску», «Святлана Сандлер і Тамара Церахва» — вучаніцы Горацкай сярэдняй школы перад аглядам у чарговым падарожжы — канцэрта на калгасе і саўгасе раёна.

ПА ПАВЯДАННЕ

Станіслаў Выгодскі — вядомы польскі навіст старэйшага пакалення. Да ваіны ён супрацоўнічаў з левымі, камуністычнымі выданнямі. Празыяны зборнік Выгодскага «Пустая плошча», «Пры шашы», «Маўчанне», «На саітані» заваявалі ў Народнай Польскай эспубліцы прызнанне. Письменніца сабала цыкава тэма падпольнай барацьбы, маральна-праблематыка. Непрыемны творы С. Выгодскага прысвечаны сумесным дзеянням польскіх і беларускіх камуністаў у гады сацыяльнага рэжыму, Аляксандра «Чорная сукенка» ўзятая са зборніка «Нацэрт на залюках», які надаў атрымаў прэмію часопіса «Нова культура».

Усё на выстаўцы — больш 130 твораў. Большасць малюнкаў выканана «па-рапарцёрскаму» — простым алумінам на паперы, якая была даступна ўсім. Аднак сустракаюцца на выстаўцы эцюды, малюнкi, акварэльныя работы (М. Манасзон, С. Катков, Г. Бямозскі, І. Ціханюк).

Усё на выстаўцы — больш 130 твораў. Большасць малюнкаў выканана «па-рапарцёрскаму» — простым алумінам на паперы, якая была даступна ўсім. Аднак сустракаюцца на выстаўцы эцюды, малюнкi, акварэльныя работы (М. Манасзон, С. Катков, Г. Бямозскі, І. Ціханюк).

У НАРОДНЫХ ТЭАТРАХ

Пачаўся разлад сярод самых удзельнікаў. Калі М. Жылін, не прыклад, прапанаваў паставіць п'есу І. Козэла «Н-Д хвалімі Серабранкі», частка трупы запрэчыла яму і пачала самастойна рэжыраваць п'есу Астроўскага і Салаўева «Прыгажун-мужчына». У выніку ні тая, ні другая п'еса так і не былі паказаны гледачам.

Лягчы за ўсё, вядома, абмянавацца ва ўсім М. Жыліна: не здолеў згуртаваць людзей, абараніць свой пункт гледжання, змяніць неадвер'е. Але такое тлумачэнне

вельмі павярхоўнае і прастэлінае. У сапраўднасці ўсё куды больш складана. М. Жылін прыняў цяжкую спадчыну — калектыв, рассяляны вымушанай бездзейнасцю і пастанымі непаладкамі. Перыяд «беспрытульнасці» балюча абдўса на трупі. Тэатр пакінуў вопытны выканаўца М. Ладзейнаў, страцілі цяжкасць да работы старэйшыя актывы народнага тэатра П. Махіна, А. Левіна, В. Папова і іншыя. І стаўленне да Жыліна як да новага рэжысёра вызначыла інтэры неадвер'я, якія ўсталяваліся ў калектыве яшчэ раней.

Цяпер народны тэатр Брэсцкага клубу чыгуначнікаў перажывае крызіс. Бліжэйшы час павінен паказаць, чым яму ці спыніць існаванне. Сумнае пытанне. Горка і няяк крыўдна думаць, што можа не стаць таленавітага ў мінутым калектыву, што людзі, бескарысна аддадны тэатральнаму мастацтву, страціць любімую справу, якая прыносіла столькі радасці тысячам гледачоў.

І вось тут ужо варта ўспомніць пра тых, ад каго цяпер залежыць будучыня творчага калектыву. Успомніць і ўстаноўкі па няўмоўных законах логікі фактаў, які здарыліся, што тэатр аказваўся «без руля і без ветразя». Цяпер ужо ніхто не стане адмаўляцца, што М. Жылін збіраўся працаваць сур'ёзна і доўга. Але яму было цяжка самастойна ўстанавіць кантакты з трупамі. Яму проста трэба было пачаць з арганізаванай тэатральнай групы Боку. Гэтага не зрабілі ні кіраўнікі клубу, ні райпрафсаюз. Усе добра ведалі і бачылі, як гэта ўсё не магло выйсці інакш. Проста магло б не быць падобнага «кста-новішча». Да гэтага ж часу былі толькі размовы, у лепшым выпадку — абшчаны. Цяпер трэба вырашыць, быць ці не быць калектыву. Дрэзна, калі адказныя таварышы з прафсаюза чыгуначнікаў у Мінску і Брэсце будуць паранешня займаць пазіцыю беспаспартынасці. Трэба, каб калектыв працаваў! У яго добрыя і даўня традыцыі. У ім шмат сапраўды здольных людзей. Ён — вялікая сіла ў эспубліцы выхаванні працоўных.

М. РЫБАКОВ, спец. кар. «Літаратура і мастацтва».

Вос яны, малядыя, дунныя, вясёлыя. Дзяўчаты любяць спяваць, любяць дасціпную, вострую частушчы. Яны актыўны ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Горацкага раённага Дома культуры. Іх ініцыятывы фотаканспект, «Прыезд у вёску», «Святлана Сандлер і Тамара Церахва» — вучаніцы Горацкай сярэдняй школы перад аглядам у чарговым падарожжы — канцэрта на калгасе і саўгасе раёна.

Вос яны, малядыя, дунныя, вясёлыя. Дзяўчаты любяць спяваць, любяць дасціпную, вострую частушчы. Яны актыўны ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Горацкага раённага Дома культуры. Іх ініцыятывы фотаканспект, «Прыезд у вёску», «Святлана Сандлер і Тамара Церахва» — вучаніцы Горацкай сярэдняй школы перад аглядам у чарговым падарожжы — канцэрта на калгасе і саўгасе раёна.

Вос яны, малядыя, дунныя, вясёлыя. Дзяўчаты любяць спяваць, любяць дасціпную, вострую частушчы. Яны актыўны ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Горацкага раённага Дома культуры. Іх ініцыятывы фотаканспект, «Прыезд у вёску», «Святлана Сандлер і Тамара Церахва» — вучаніцы Горацкай сярэдняй школы перад аглядам у чарговым падарожжы — канцэрта на калгасе і саўгасе раёна.

Вос яны, малядыя, дунныя, вясёлыя. Дзяўчаты любяць спяваць, любяць дасціпную, вострую частушчы. Яны актыўны ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Горацкага раённага Дома культуры. Іх ініцыятывы фотаканспект, «Прыезд у вёску», «Святлана Сандлер і Тамара Церахва» — вучаніцы Горацкай сярэдняй школы перад аглядам у чарговым падарожжы — канцэрта на калгасе і саўгасе раёна.

Вос яны, малядыя, дунныя, вясёлыя. Дзяўчаты любяць спяваць, любяць дасціпную, вострую частушчы. Яны актыўны ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Горацкага раённага Дома культуры. Іх ініцыятывы фотаканспект, «Прыезд у вёску», «Святлана Сандлер і Тамара Церахва» — вучаніцы Горацкай сярэдняй школы перад аглядам у чарговым падарожжы — канцэрта на калгасе і саўгасе раёна.

Вос яны, малядыя, дунныя, вясёлыя. Дзяўчаты любяць спяваць, любяць дасціпную, вострую частушчы. Яны актыўны ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Горацкага раённага Дома культуры. Іх ініцыятывы фотаканспект, «Прыезд у вёску», «Святлана Сандлер і Тамара Церахва» — вучаніцы Горацкай сярэдняй школы перад аглядам у чарговым падарожжы — канцэрта на калгасе і саўгасе раёна.

Вос яны, малядыя, дунныя, вясёлыя. Дзяўчаты любяць спяваць, любяць дасціпную, вострую частушчы. Яны актыўны ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Горацкага раённага Дома культуры. Іх ініцыятывы фотаканспект, «Прыезд у вёску», «Святлана Сандлер і Тамара Церахва» — вучаніцы Горацкай сярэдняй школы перад аглядам у чарговым падарожжы — канцэрта на калгасе і саўгасе раёна.

Вос яны, малядыя, дунныя, вясёлыя. Дзяўчаты любяць спяваць, любяць дасціпную, вострую частушчы. Яны актыўны ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Горацкага раённага Дома культуры. Іх ініцыятывы фотаканспект, «Прыезд у вёску», «Святлана Сандлер і Тамара Церахва» — вучаніцы Горацкай сярэдняй школы перад аглядам у чарговым падарожжы — канцэрта на калгасе і саўгасе раёна.

Вос яны, малядыя, дунныя, вясёлыя. Дзяўчаты любяць спяваць, любяць дасціпную, вострую частушчы. Яны актыўны ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Горацкага раённага Дома культуры. Іх ініцыятывы фотаканспект, «Прыезд у вёску», «Святлана Сандлер і Тамара Церахва» — вучаніцы Горацкай сярэдняй школы перад аглядам у чарговым падарожжы — канцэрта на калгасе і саўгасе раёна.

Вос яны, малядыя, дунныя, вясёлыя. Дзяўчаты любяць спяваць, любяць дасціпную, вострую частушчы. Яны актыўны ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Горацкага раённага Дома культуры. Іх ініцыятывы фотаканспект, «Прыезд у вёску», «Святлана Сандлер і Тамара Церахва» — вучаніцы Горацкай сярэдняй школы перад аглядам у чарговым падарожжы — канцэрта на калгасе і саўгасе раёна.

Вос яны, малядыя, дунныя, вясёлыя. Дзяўчаты любяць спяваць, любяць дасціпную, вострую частушчы. Яны актыўны ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Горацкага раённага Дома культуры. Іх ініцыятывы фотаканспект, «Прыезд у вёску», «Святлана Сандлер і Тамара Церахва» — вучаніцы Горацкай сярэдняй школы перад аглядам у чарговым падарожжы — канцэрта на калгасе і саўгасе раёна.

Вос яны, малядыя, дунныя, вясёлыя. Дзяўчаты любяць спяваць, любяць дасціпную, вострую частушчы. Яны актыўны ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Горацкага раённага Дома культуры. Іх ініцыятывы фотаканспект, «Прыезд у вёску», «Святлана Сандлер і Тамара Церахва» — вучаніцы Горацкай сярэдняй школы перад аглядам у чарговым падарожжы — канцэрта на калгасе і саўгасе раёна.

Вос яны, малядыя, дунныя, вясёлыя. Дзяўчаты любяць спяваць, любяць дасціпную, вострую частушчы. Яны актыўны ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Горацкага раённага Дома культуры. Іх ініцыятывы фотаканспект, «Прыезд у вёску», «Святлана Сандлер і Тамара Церахва» — вучаніцы Горацкай сярэдняй школы перад аглядам у чарговым падарожжы — канцэрта на калгасе і саўгасе раёна.

Вос яны, малядыя, дунныя, вясёлыя. Дзяўчаты любяць спяваць, любяць дасціпную, вострую частушчы. Яны актыўны ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Горацкага раённага Дома культуры. Іх ініцыятывы фотаканспект, «Прыезд у вёску», «Святлана Сандлер і Тамара Церахва» — вучаніцы Горацкай сярэдняй школы перад аглядам у чарговым падарожжы — канцэрта на калгасе і саўгасе раёна.

Вос яны, малядыя, дунныя, вясёлыя. Дзяўчаты любяць спяваць, любяць дасціпную, вострую частушчы. Яны актыўны ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Горацкага раённага Дома культуры. Іх ініцыятывы фотаканспект, «Прыезд у вёску», «Святлана Сандлер і Тамара Церахва» — вучаніцы Горацкай сярэдняй школы перад аглядам у чарговым падарожжы — канцэрта на калгасе і саўгасе раёна.

Вос яны, малядыя, дунныя, вясёлыя. Дзяўчаты любяць спяваць, любяць дасціпную, вострую частушчы. Яны актыўны ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Горацкага раённага Дома культуры. Іх ініцыятывы фотаканспект, «Прыезд у вёску», «Святлана Сандлер і Тамара Церахва» — вучаніцы Горацкай сярэдняй школы перад аглядам у чарговым падарожжы — канцэрта на калгасе і саўгасе раёна.

Вос яны, малядыя, дунныя, вясёлыя. Дзяўчаты любяць спяваць, любяць дасціпную, вострую частушчы. Яны актыўны ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Горацкага раённага Дома культуры. Іх ініцыятывы фотаканспект, «Прыезд у вёску

МАКСІМ ФАДЗЕЕВІЧ РЫЛЬСКИ

24 ліпеня 1964 года пасля цяжкай і працяглай хваробы памёр адзін з заснавальнікаў украінскай савецкай літаратуры, член КПСС, дэпутат Вярхоўнага Савета ССР, выдатны ўкраінскі паэт, вучоны і грамадскі дзеяч, член прэзідыума Саюза пісьменнікаў ССР, член праўлення Саюза пісьменнікаў Украіны, лаўрэат Ленінскай і Дзяржаўных прэмій, акадэмік Максім Фадзеевіч Рыл'скі.

Усё сваё яркае жыццё, увесь свой вялікі шматгранны талент Максім Фадзеевіч аддаў самаадданаму служэнню роднаму народу, высокім ідэалам Камуністычнай партыі, сцягваючы ў савецкай літаратуры высокародных прынцыпаў сапраўднай партыйнасці і глыбокай народнасці.

Максім Фадзеевіч Рыл'скі нарадзіўся 19 сакавіка 1895 года ў сяле Раманаўцы Палыцкага раёна Жытомірскай вобласці ў сям'і вядомага украінскага культурна-грамадскага дзеяча, дэмакратычнага напратку.

Пасля заканчэння гімназіі М. Ф. Рыл'скі паступіў у Кіеўскі ўніверсітэт. З 1919 па 1929 год ён выкладаў украінскую мову і літаратуру ў радзе сельскіх школ Палыцкага раёна Жытомірскай вобласці, у другой чыгуначнай школе г. Кіева, а таксама на рабочым факультэце Кіеўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Т. Р. Шаўчэнкі і ў Украінскім інстытуце лінгвістычнай асветы.

Максім Фадзеевіч напісаў дзесяткі зборнікаў вершаў, пам'яці М. Рыл'скага

якія перакладзены амаль на ўсе мовы народаў Савецкага Саюза і мовы многіх зарубажных краін.

Творы паэта — гуманіста, песняра, дружбы і братэрства народаў назаўсёды ўвайшлі ў скарбніцу шматнацыянальнай савецкай культуры як выдатныя ўзоры літаратуры сацыялістычнага рэалізму, якая сцягвае высокія камуністычныя ідэалы.

Максім Фадзеевіч быў глыбокім перакладчыкам на ўкраінскую мову многіх выдатных твораў савецкай літаратуры, сярод якіх неўміручы творы Пушкіна, Лермантава, Дантэ, Міцкевіча, Славацкага, Шкспіра, Вальтэра. Вялікі знаўца літаратуры братніх народаў ССР, ён з любоўю перакладаў творы сучасных рускіх, беларускіх, армянскіх, грузінскіх паэтаў.

Як буйны вучоны М. Ф. Рыл'скі шмат і плённа працаваў у галіне літаратуразнаўства, мовазнаўства,

фалькларыстыкі, мастацтвазнаўства, этнаграфіі. Ён з'яўляецца аўтарам многіх каштоўных навуковых і публіцыстычных работ.

На працягу многіх гадоў М. Ф. Рыл'скі ўзначальваў Інстытут мастацтвазнаўства, фальклору і этнаграфіі Акадэміі навук УССР, быў членам прэзідыума Акадэміі навук УССР, старшынёй Украінскага камітэта славістаў, членам савецкага і міжнароднага камітэта славістаў. У 1964 годзе Максім Фадзеевіч прысуджана вучоная ступень ганаровага доктара Ягелонскага ўніверсітэта (Польшча).

Саваў шматгранную творчую дзейнасць Максім Фадзеевіч умела спалучаў з актыўным удзелам у грамадска-палітычным жыцці. Ён неаднаразова выбіраўся дэпутатам Савета Нацыянальнасцей Вярхоўнага Савета ССР і з часцю апраўдваў высокае давер'е выбаршчыкаў. З 1944 па 1946 год М. Ф. Рыл'скі быў старшынёй праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў Украіны.

У час Вялікай Айчыннай вайны Максім Фадзеевіч быў віцэ-прэзідэнтам Усесаюзнага камітэта, вёў вялікую работу па арганізацыі ўсіх дэмакратычных сіл славянскіх народаў на барацьбу супраць нямецкага фашызму.

У 1943 годзе ён уступіў у рады Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

М. С. Хрушчова, Л. І. Брэжнэва, М. В. Падгорныя, А. І. Мікіна, П. Е. Шэстэ, Л. Ф. Ільічаў, А. І. Івашчына, І. П. Казінец, Н. Т. Кальчак, В. Г. Камыжы, В. С. Карвачніка, А. П. Ляшко, І. С. Сянін, Н. А. Соболь, В. С. Шаробіца, І. С. Грушыцкі, А. Д. Скаба, В. І. Дразднін, В. К. Клімак, П. К. Кашавой, І. І. Анцімаў, І. К. Беладзед, М. П. Бажан, П. У. Броўка, В. Л. Васілеўска, П. М. Варанько, К. В. Варанько, А. Ц. Ганчар, В. М. Сабіна, В. С. Гумар, Л. Д. Дамітрак, Ю. А. Збанак, М. Ус. Келдыш, А. Е. Карнічук, В. П. Казанька, А. С. Малышка, К. М. Марквіч, Э. Б. Межлаўціц, Л. М. Навічкіна, Б. Е. Патон, Д. В. Паўлічак, Ю. К. Сялюк, У. М. Сакура, В. М. Сабко, Л. С. Сабалеў, А. А. Суркоў, І. Т. Твардоўскі, М. С. Ціханюк, П. Р. Тычына, П. Н. Федасеў, К. Л. Фэдзі, М. А. Шалахаў, А. Н. Шчэрбань.

Уначальваючы Украінскае аддзяленне Таварыства савецка-польскай дружбы і з'яўляючыся членам прэзідыума Украінскага таварыства дружбы і культурных сувязей з зарубажнымі краінамі, Максім Фадзеевіч аддаў шмат сіл і энергіі справе ўмацавання братняга супрацоўніцтва народаў краін сацыялістычнага лагера, барацьбе за мір і шчасце чалавечтва.

Камуністычная партыя і Савецкі Урад высока ацанілі літаратурна-навуковую і грамадска-палітычную дзейнасць М. Ф. Рыл'скага. Ён быў ўзнагароджаны трыма ордэнамі Леніна, ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, ордэнам Чырвонай Зоркі, медалем «За доблесную працу ў Вялікай Айчыннай вайне 1941—1945 гадоў». У 1943 і ў 1950 гадах М. Ф. Рыл'скаму былі прысуджаны Дзяржаўныя прэміі, а ў 1960 годзе — Ленінская прэмія.

Савецкая шматнацыянальная літаратура панесла цяжкую страту. Адшоду ад жыцця буйнейшага паэта сучаснасці, выдатнага вучонага, чалавек высокага розуму і вялікай душы. Яго натхнёная творчасць заўсёды будзе выходзіць у савецкіх людзей паўчужай гарачай любві да свайго Радзімы, да Ленінскай партыі, якая выдзяе наш народ да зялёных выршын камунізма.

М. С. Хрушчова, Л. І. Брэжнэва, М. В. Падгорныя, А. І. Мікіна, П. Е. Шэстэ, Л. Ф. Ільічаў, А. І. Івашчына, І. П. Казінец, Н. Т. Кальчак, В. Г. Камыжы, В. С. Карвачніка, А. П. Ляшко, І. С. Сянін, Н. А. Соболь, В. С. Шаробіца, І. С. Грушыцкі, А. Д. Скаба, В. І. Дразднін, В. К. Клімак, П. К. Кашавой, І. І. Анцімаў, І. К. Беладзед, М. П. Бажан, П. У. Броўка, В. Л. Васілеўска, П. М. Варанько, К. В. Варанько, А. Ц. Ганчар, В. М. Сабіна, В. С. Гумар, Л. Д. Дамітрак, Ю. А. Збанак, М. Ус. Келдыш, А. Е. Карнічук, В. П. Казанька, А. С. Малышка, К. М. Марквіч, Э. Б. Межлаўціц, Л. М. Навічкіна, Б. Е. Патон, Д. В. Паўлічак, Ю. К. Сялюк, У. М. Сакура, В. М. Сабко, Л. С. Сабалеў, А. А. Суркоў, І. Т. Твардоўскі, М. С. Ціханюк, П. Р. Тычына, П. Н. Федасеў, К. Л. Фэдзі, М. А. Шалахаў, А. Н. Шчэрбань.

А. КРОЛЬ. «Нёман» (аўталітаграфія)

РАДАСЦЬ ПОЎНАЯ І НЯПОЎНАЯ

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

жыццёвай верагоднасці. Варта ўспомніць Міхала і Антона з пазям Якуба Коласа «Новае зямля» або дзеда Талаша з апавесці «Дрыгва». Дзеда Талаша стаў славутым не дзякуючы сваім партызанскім заслугам, бо такіх Талашоў у грамадзянскае вайну было сотні, а дзякуючы таму, што яно заўважылі, узяў на высокі п'едэстал яго паэзію Якуба Коласа. І не толькі ў буйных творах узніклі аб'ёмныя, запамінальныя, абялыяныя абразы, а і ў творах малага жанру — аповяданні. Васюк Шкетова і Ваньку Рэзанскага з аповядання Міхаса Лынькова «Над Бугам» або Андрэя Лягуна ведалі ўсе школьнікі.

І вось — нібы загадка. Пра быспрэчка ўзрослым узраўні майстарства пісьменніку, пры агучэнні значна вышэйшым узроўню культуры беларускай прозы, вобразы аб'ёмных, запамінальных, якія вялі б чытача за сабой, становіліся прыкладам для пераімання, — не так і многа. Вядома, прырода канфіліту ў літаратуры змянілася, сацыяльныя канліты наступалі месца маральна-этычным, але ці ж тут асноўная прычына таго, што старонкі шмат якіх класічных вельмі ўжо ардыннарных, класічных герояў? Я ўжо не кажу пра вобразы гераічнасці, цэльнасці, па якіх даўно суміе чытач.

Я не брусю адказаў, на гэтым пытанні, якое мяне самаго квалюе, бо не маю лагана адказу. Есць загадкі, думкі, якія хочацца выказаць.

Магчыма, працэсы, што адбываюцца ў літаратуры, у прыватнасці, у прозе, не завяршыліся, не закончыліся, не далі канчатковых сваіх вынікаў. Канкрэтнай гэта можна абмяжаваць так. Пісьменнікі, імкнучыся пааб'ёмна схематычнасці, спраччэнасці, кадальнасці вобразамі сталі ўважліва прыглядацца да жыцця, рэальнага чалавеча, хочучы затэмаваць яго неаўтарныя вобразы, нахэй сабе і не вельмі прыкметны. Ці не даюць нам прыкладу, у гэтым сэнсе, аповяданні і апавесці апошніх гадоў, дзе такімчы лірычнымі струменям з адначаснай прагай да нуюнасці ў паучацых і настроях гера, да «добраежы» яго пошты?

Многі ў нас павіталіся кнігі, чытаючы якія, не папракнеў аўтара ў ныведанні жыцця або ў тым, што ён выдумляе псіхалогію сваіх герояў. Есць пэўна адпаведнасць мастацкіх канцэпцый жыццём з язам. У вобразных літаратурных герояў пазнае жывых людзей. Гэта, вядома, добра. Але ж ці з'яўляецца літаратура копіяй жыцця ў процым, літаратурным сэнсе? Ад таго, што ў мастацкіх творах пазнае суседа па кватэры, радасць няпоўная. Хочацца бачыць Капернікаў і Галілеяў нашага часу, вобразы,

якія б у найвышэйшым абгульненні сітэзавалі прыкметы нашага часу і яго тэндэнцыі. Бо толькі той твор стае характэрны, калі ён уяўляе сабе і найбольш востры сацыяльны пытанні часу і тое, што пераходзіць з пакалення ў пакаленне і што звычайна называюць агучэнна-вядучым. Наўрад ці існавалі калі-небудзь класічныя жывыя людзі Гамлет і Дон-Жуан, Абломов і Анна Карэніна. Вобразы гэтых пераходзілі дзякуючы магутнай фантазіі іх творцаў. І яны жывуць у якасці.

І вось узнікае такое пытанне. Ці не запінае мы прывязваем мастацкія характары да жывых рэальных пратэіпаў, калі пішам свае кнігі? Ці не абмяжоўваем гэтым самым паліт фантазію, прастор выдумкі, вымыслу, якія, вядома, не павінны адрывацца ад глыб рэальнасці, але ў той жа час як бы сітэзавалі з адным фокусе шматлікія факты супярэчліва, хуткаплынь рэчаіснасці? Ці не вядзе прымітыўна зраўняваць рэалізм, дзе і фігуры вылісаны, і колер вацы не забыты, і вяртучы гераіносця па апошняй моде, да натуралізму, вельмі блізкага да бяскрылай фатаграфічнасці?

Добра, што ў нашу прозу прыйшоў ўменне паказваць быт гера, тая шматлікая жыццёвая падрабязнасць, без якіх не намолюеш тыповых характэрнаў у тыповых абставах і без якіх немагчыма тканіна вясці мастацкай прозы. Але ці не здарэцца часам, што быт як неад'емная частка мастацкага твора пераходзіць у сутэльнае бытаіснасці, у якім панауюць філасофскія праблемы, вышыня абгульнення і застаецца толькі тое, што чытач можа ўбачыць і без пісьменніка?

У апошні час многа пішацца і гаворчыцца пра глыбіню псіхалагічнага аналізу, пра аналітычны спосаб раскрыцця і ўсваблення жыццёвай з'яў. Псіхалагічны аналіз, дакладнасць рэалістычнага малюнка, ўменне пісьменніка глыбока зазіраць у душу гера — сапраўды канкрэтныя завава беларускай прозы. Але Якуба Коласа, што напісаў адну з самых лепшых нашых кніг — трылогію «На ростанях» — не назавеш проста аналітыкам. Побач з удумлівым даследаваннем псіхалогіі гера ў яго знойдзеш і пэўнае бачанне свету, ўменне адным словам, адной мастацкай дэталю сказаць многае, імкненне да жыццёва і гуманістычнасці. У творах Якуба Коласа шмат фарбнасці, поўнаіснасці жыцця, сур'язнасць сур'язнасці з іроніяй і гумарам, вялікая нагляднасць прыпадае на змяцэнна-ацэннае слова.

Паспрабуем прадуць у нашай прозе Янка Брыль, для твораў якога ўласціва глыбокае спалучэнне псіхалагічнага аналізу і лірыкі, пэўнага ўспрымання жыцця. Заслуга Які Брыля ў тым, што ён адкрыў у душы сваіх вельмі звычайных герояў, у душах людзей, што «пахнуць зямлёй і потам», залатыя россыпкі пазізі і высакроднасці. Апошні і — лічу — удаль раман пісьменніка «Птушкі і гнізды» па форме свай — пэўначыя спаведзь хлопца з кахобеларускай вёскі, які не вельмі разумее сутнасць грамадскіх падзей, але настойліва прабіваецца праз лікальце ваіны да савецкага берагу.

Раман Івана Мележа «Людзі на балоце» таксама не такі ўжо цалкам аналітычны твор. Колькі ў ім пазізі, добрай усмешкі, гумору, якое багацце стылявых плыней!

— Тысячы цяпер шукаюць адзін аднаго. — Чаму ж Ежы не шукае нас? — Гэта не так проста, — умішаўся Генрык. — Я таксама зусім выладова даведаўся, што Сабіна жыва, Калі Ежы незе ў лесы, ён можа нават не ведаць, што магчыма пошуку...

— Не, я магу, — ціха адказала Іаана. — Ежы крэй, але ўсё яшчэ не быў яго. Ён быў там, з бранай клікаў на помы. Я хацела пабегчы туды, але салдаты павялічылі вінтоўкі. Раптам я ўбачыла, што з-пад браны вышлі на брук струменчык вадкасці. З яе вадка пара. Не, гэта была не кроў. Я адчула пах салінай кіслаты. Паля крык перайшоў у енк...

— Можаш быць спакойная. Я не скажу. — Але Генрык... — Ён ведае? — Так. Ён быў там. — Я папярэжу яго. — Не магу сувакоіцца. Вядзь, мне трэба было сказаць маці, што Ежы няма ў жыва.

ПАМ'ЯЦІ М. РЫЛЬСКАГА

Праўленне Саюза пісьменнікаў ССР з глыбокім жалем наведанае аб смерці выдатнага украінскага савецкага паэта, лаўрэата Ленінскай і Дзяржаўных прэмій, дэпутата Вярхоўнага Савета ССР, члена праўлення Саюза пісьменнікаў ССР Максіма Фадзеевіча Рыл'скага, якая наступіла 24 ліпеня пасля цяжкай і працяглай хваробы.

Савецкія пісьменнікі выказваюць спачуванне ўсім пісьменнікам, дзеячам культуры і мастацтва братняй Украіны, сямі і сьвятым нябожчыка і смуткуюць разам з ім з прычыны цяжкай страты.

Творчасць Максіма Фадзеевіча адзначана высокім майстарствам і асветлена ідэямі Інтэрнацыяналізму. Стварэння ім творы напісаны ярка, натхнёна, з глыбокім веданнем жыцця. Увесь свой вялізарны талент ён аддаў служэнню Ленінскай Камуністычнай партыі, Савецкай Радзіме, умацаванню дружбы народаў. Яго творчасць вядома далёка за межамі Савецкага Саюза; яго пераклады зроблі многія творы сусветнай і савецкай пазізі забытым украінскага народа.

Светлая памяць аб М. Ф. Рыл'скім — выдатным пісьменніку, вучоным, перакладчыку, буйным грамадскім дзеячу — назаўсёды захавецца ў нашых сэрцах.

Праўленне Саюза пісьменнікаў ССР.

Кіеў, Саюз пісьменнікаў Украіны

Дарэгі таварышы! Разам з вамі глыбока смуткуем з поваду вялікай страты — смерці выдатнага савецкага паэта Максіма Рыл'скага. Светлы вобраз Максіма Фадзеевіча, які быў асабістым сабрам многіх беларускіх пісьменнікаў, самым шчырым сабрам нашай літаратуры, цудоўным перакладчыкам, высокім крытыкам, цаніцелем, назаўсёды застаецца ў нашых сэрцах.

Мы падзяляем ваша гора. Прыміце наша спачуванне, перададзіце яго сямі нябожчыка.

П. Броўка, К. Крапіва, М. Лынькоў, П. Глеба, І. Шамякін, М. Танк, А. Куляшоў, П. Панчанка, Я. Брыль, А. Макаёнак, І. Мележ.

ВЫ ў НАШЫХ СЭРЦАХ НАЗАЎСЁДЫ

Светла, усярададзіне ясны, я атрымаў ад Максіма Рыл'скага новы зборнік яго вершаў «Зімовы запісы». Прачытаў гэтую цудоўную кнігу і напісаў Максіму Фадзеевічу ліст. Я быў у захваленні ад яго вершаў і ад перакладаў польскіх паэтаў.

Адказу на свой ліст не атрымаў. Я не ведаў, што Максім Фадзеевіч ужо быў цяжка хворы і не мог адказаць.

І вось ударыла горкая вестка, што Максім Рыл'скі памёр. Я не ўбачу яго, дарагога Максіма Фадзеевіча, у труне. Ён для мяне заўсёды застаецца жывым, з яго непаўторным голасам, добрым, чалавечым позіракам мудрых вацяў.

Максім Фадзеевіч Рыл'скі — вялікі паэт Украіны — быў бязмежна закаханы ў сваю Радзіму. А колькі добрых слоў ён сказаў пра нашу беларускую зямлю, пра яе пісьменнікаў!

Мне ўспамінаюцца штыры і добрыя размовы ў беларускім лесе пра паэзію, пра жыццё.

Пімен ПАНЧАНКА.

Ежы. Салдаты цяпер ставілі на бруку, смяяліся. І тады я пачула крык. Крычаў Ежы. Іаана змоўкла. Сабіна ўзяла яе пад руку.

— Не трэба больш расказваць, — прашантала яна.

— Не, я магу, — ціха адказала Іаана. — Ежы крэй, але ўсё яшчэ не быў яго. Ён быў там, з бранай клікаў на помы. Я хацела пабегчы туды, але салдаты павялічылі вінтоўкі. Раптам я ўбачыла, што з-пад браны вышлі на брук струменчык вадкасці. З яе вадка пара. Не, гэта была не кроў. Я адчула пах салінай кіслаты. Паля крык перайшоў у енк...

— Можаш быць спакойная. Я не скажу. — Але Генрык... — Ён ведае? — Так. Ён быў там. — Я папярэжу яго. — Не магу сувакоіцца. Вядзь, мне трэба было сказаць маці, што Ежы няма ў жыва.

Генрык вярнуўся. Папярэжаны Сабінай, ён расказаў Каролі аб сустрэчах з Ежы і Іаанай, з якімі ён расставіў у першы дзень ваіны.

— Чаму? — сурова перапынула яго Кароля.

Генрык развёў рукамі. Ён быў разгублены, яму здавалася, што прыдуманы тут жа хлуснёй ён не здолеў развешць падарэнікі Каролі: хутчэй ён спадзяваўся на яе спачуванне. Ён жа таксама перажыў смерць жонкі. А Кароля гаварыла з ім сука і сурова:

— І потым, на працягу столькіх гадоў, ты не шукаў яго?

— Шукаў, распываў, але... — Значыць, чалавек прапаў і ніхто нічога не ведае, — сказала яна з жалем, і, звяртаючыся да Іааны, спытала:

— Не, Калі б вядола, дзе быў Генрык? — Не, Калі б вядола, то папрасіла б яго памагчы мне ў пошуках.

— Вы ашукваеце мяне.

Іаана ўстапа. Яна разлічвала на дапамогу Генрыка, але той маўчаў. Яна гаварыла, спрабавала пераканачы староў, што вось-вось пазізім наступіць які-небудзь авесткі.

— Я не веру. Не буду ніякіх звестак.

— Не разумею івай упартаці, мама, — сказа-

ла Іаана. — Тысячы цяпер шукаюць адзін аднаго. — Чаму ж Ежы не шукае нас? — Гэта не так проста, — умішаўся Генрык. — Я таксама зусім выладова даведаўся, што Сабіна жыва, Калі Ежы незе ў лесы, ён можа нават не ведаць, што магчыма пошуку...

— Не, я магу, — ціха адказала Іаана. — Ежы крэй, але ўсё яшчэ не быў яго. Ён быў там, з бранай клікаў на помы. Я хацела пабегчы туды, але салдаты павялічылі вінтоўкі. Раптам я ўбачыла, што з-пад браны вышлі на брук струменчык вадкасці. З яе вадка пара. Не, гэта была не кроў. Я адчула пах салінай кіслаты. Паля крык перайшоў у енк...

— Можаш быць спакойная. Я не скажу. — Але Генрык... — Ён ведае? — Так. Ён быў там. — Я папярэжу яго. — Не магу сувакоіцца. Вядзь, мне трэба было сказаць маці, што Ежы няма ў жыва.

ЗНОЎ ГУЧАЦЬ ПЕСНІ

У вёсках Міншчыны шмат харавых і танцавальных калектываў, за апошні час колькасць іх павялічылася. Асабліва актыўна ствараюцца гурты аматараў сцяны ў Чэрвеньскім раёне. Так існаўна пры Аўдэіцкім сельскім клубе арганізаваны самадзейныя калектывы, у якіх удзельнічае 30 юнакоў і дзяўчат. Гэта — спевы, танцы, хаталіны, зробленыя першыя тры вясны. Для магчымаснаў сельскае дадзены цынавыя канцэрты. Пачалі працаваць харавыя і танцавальныя гурты пры Вялікапольскай сельскай бібліятэцы, Майзераўскай, Сілавіцкай, Высакагорскіх сельскіх клубках. Аматары сцяны далі аднаўскоўнаў дэма-Вялікі калектыв мастацкай самадзейнасці пачаў працаваць наўдзюна ў нагласе імя Леніна Кавельскага раёна. Толькі ў адным харавым гуртку — 25 аматараў беларускіх і рускіх народных песень, набылі нагласні і наплінт інструментаў для дывакога арыстра.

Аднаўла работу харавыя наўдзюна нагласа «Беларусь» Насваіскага раёна. Спевамі пачалі разумеваць папулярныя беларускія народныя і сучасныя песні.

Ствараюцца новыя самадзейныя калектывы ў Слуцкім, Маладзечанскім, Барысаўскім і іншых раёнах. К. Ільін.

Час, у які мы жывём, рамантычны і рамантыка павіна занаць належнае месца ў літаратуры. Між тым, крытыка не вельмі, як кажуць, пеціць сваёй увагай творы пазічынай, рамантычнай прозы. Даўно з'явіліся ў друку цэлыя пазічыныя партызанскія аповесці Аляксея Карпенка. Пра вартасці іх — друку ні слова. Многа добра, шчырай рамантыкі ў рамане Пліла Пестрака «Серадзібор» — гэтая акалічнасць таксама як бы абыходзіцца ўвагай.

Вялікі, значны творы і вобразы, вядзь, могуць уанікнуць не скрываючы іх саміх розных стылявых плыней, пры багачці творчых індывідуальнасцей. Неадрама да нашых дзён не сціхаюць у літаратурнаў праблемы і спрэчкі пра тое, да якой галіны — рэалістычнай і рамантычнай — аднесці, скажам, шкспіраўскага «Атэла».

І ЯШЧЭ АДАНА заўвага ў адрас нашай прозы. За гады Савецкай улады выраслі цэлыя пакаленні людзей, дывакоўна біяграфія якіх пакуль яшчэ слаба намалевана ў літаратуры. Я маю на ўвазе жыццё горада, інтэлігенцыі, Жывуць і працуюць дзесяткі тысяч інжынераў, канструктараў, урачоў, высокакваліфікаваных і адукраваных рабочых. (Дзіўна, дарэчы, чаму гэтая армія не вылучыла са свайго асяроддзя свайго пісьменніка, які б глыбока і прайдува расказаў пра новыя з'явы ў жыцці? А ці многа напісана пра іх жыццё, іх справы? А ці больш ці менш удалыя спробы паглыбіцца ў тэматыку гарадскога жыцця. Раман Уладзіміра Карпава «Жэ-то-да год маё ў сваёй аснове вышчона праблему і сапраўды «раманіуючы» час. Аднаўлецца Мінск, і сутыкаюцца процілеглыя погляды: у той першую чаргу будаваць — горад-помнік, які б услужы тых, хто заваяваў перамогу, ці хутэй забеспыць жыццём людзей, якія пазізі перажылі нягод маюць на гэта безумоўнае прамя. Новае слова сказаў пра горад Іван Шамякін у рамане «Сэрца на далоні». Але ці здумаўся мы ў поўнай меры, чаму усё ж адстае наша рамантыка ў эстэтычным асваенні тэмы горада, жыцця рабочага класа, інтэлігенцыі? У чым тут прычына? Ці падыходзіць традыцыйныя вобразна-стылявыя сродкі, прыгодныя для адлюстравання вясковага жыцця, для ўсваблення тэмы горада? Да якіх сродкаў мы павінны звяртацца, каб не страціць шматлікага гарадскога чытача?

НА ГЭТЫМ, як і на многія іншыя пытанні, якія узнікаюць у творчай рабоце празаіка, хацелася б атрымаць адказ. Хацелася, каб сваімі думкамі падзяліліся найбольш вопытныя майстры прозы, аўтары раману, аповесцей і аповяданняў, якія павінны быць у нашай літаратуры ўвогуле.

— А цяпер? — Можэ ён шчыта там, а можа і ў іншых месцах. — Дай мне яго апошні адрас. — Трэба будзе паўсказаць. — Скажы, дзе тая миспаваец, паблізу якога горада? — Памятаю, што гэта было ў Краснадарскім краі, Агудзь ён пісаў у час ваіны. — Але дзе? — Пастароўна прыпомніла.

Іаана падышла да шафы, адчыніла яе і зрабіла выгляд, што нешта шукае. Кароля сцяла паблізу і прыгладзлася да яе, бачыла не ягольну шыю, пакаменаны каўнерны блузік, Раптам Кароля прыпомніла ў змроку чорную сукунку: — Што гэта? — Яна падышла бліжэй і паказала рукою. Іаана спакойна паправіла валасы, сказала: — Але суканка. — Але ты не ісціш яе, праўда? — Ведзеш жа, што не нашу. — Мая таксама вісць у шафе, трэба было б праветрыць...

Прайшло некалькі паурых дзён. Кароля бераперапына трыоўжыла Іаану. Старая прыходзіла і, апустыўшы галаву, моўчы чыкала. Іаана шукала прычыны, каб выйсці з дому. Тады позірк старо, пану

НАШЫ МАЙСТРЫ МАСТАЦТВА

НАТХЕНЕННЕ І ШЧАСЦЕ

Георгій КОЛАС

Іван Каламіцаў у «Апошніх» М. Горькага і Брыгелы ў камедыі Гальдоні «Слуга двух паноў».

«Акадэмічная сцэна. На ёй — славуны майстры. Хто з маладых артыстаў не адыце пры першым выхадзе на такія падмосткі глыбокага хвалявання? Каго не агорнуць сумненні? Напаўна, прайшоў праз усё гэта і Віктар Тарасаў. Але прайшоў вельмі хутка і для гледачоў непрыкметна. Прыкметным адрозненнем стала зусім іншае — сярэд кулацкай моладзі з'явіліся сапраўды тэлевізійныя артысты. Аб ім загаварылі — гледачы, тэатралы, прэса. Яго палюбілі.

За што? Любіць артыста тады, калі ён прымушае залу палюбіць сваіх герояў. Калі ж ты іграеш нягоднікаў, то будзь сабе хоць і трыццяталетні, ты заслужыць павагу, лашану, а лобі не дакажэшся. Тамі ўжо закон, пакладзены самі жыццём: найбольш шчаслівы ў тэатры той, хто мае «становаўчы» абаяльнасць.

З 24 роляў, сыграных Віктарам за апошнія сем гадоў у тэатры, пераважае большасць — гэта людзі высакароднай душы, шчырага сэрца, прыгожых спраў. Такі быў яго Якаў у п'есе М. Святлова «Праз дваццаць год» — палыміяны ваяк рэвалюцыйнай моладзі, мастак Віктар Медніцаў у «Першай старонцы» І. Івантар, лётчык Саша ў п'есе К. Крапівы «Людзі і дробязі».

Яму, маладому артысту, тэатр даручыў ролю Няхлодава ў спектаклі «Уваскрэсенне». У дваццаць тры гады сыграў Няхлодава! Праўда, спектакль кулацаў у цэлым аказаўся не вельмі ўдалым і хутка сышоў са сцэны. Напаўна, і сам Няхлодаў не меў у ім усёго багацця талісцускай думкі. Аднак праца над ролю была для Тарасава добрай школай майстэрства.

Ужо тое, што глядач прыняў у яго Няхлодава сапраўднага арыстакрата, чалавека дагматычнай думкі, сведчыла, што артыст чаканючы ў будучым новыя ролі такога плана і што маштабнасць іх будзе ўзрастаць.

Так, у будучым. Во ёсць ролі, якія патрабуюць жыццёвай сталасці, багажы ўласных перажыванняў, роздуму, вопыту.

А сёння Віктар Тарасаў выраза і іскрава расказвае нам пра людзей, якія па ўрошце блізка і яму самому. І ў кожнай ролі мы пазнаём самага Тарасава і адначасова згаджаемся, што перад намі не ёсць сам, а настаўнік Цярохіна з п'есы С. Алешына «Палата», або амерыканскі студэнт Стэнлі Кар з «Дубола» П. Кэнтана і Д. Белжа, або капітан Сафонаў з «Рускіх людзей» К. Сіманава.

Асабіста тарасаўскае ў кожнай яго ролі а халеў бы вызначыць словам «шчасце». Сам на дэвіз удачлівых, жыццядарасны і шчаслівы, ён аддае сваім героям сваё адчуванне асалоды жыцця. Кожнаму з іх — па-рознаму, бо ў кожнага — свой шлях да шчасця, складаны, як само жыццё. І тут, бадай, будзе даражчэ прыгадаць адно з вызначаных драматургам Мікалаем Пагозіна. Каротным законам драмы ён лічыў шлях шчаслівага героя ад няшчасця да шчасця або наадварот. «Іншыя законы няма і быць не можа», — адзначаў пісьменнік.

Прагчы да шчасця — такім запамінае шафер Ягора Цуканаў у драме П. Васілеўскага «Любоў, Надзея, Вера». Зухаваты і дэярні, ён спачатку жыў, нібы та помсцічы самому сабе за няўдалы лёс. Рос беспрэтыўным, вельмі рос зведваў нізасць і подласць. Напаўна, даваўся з усладжэннем адзіннасці з усладжэннем адзіннасці з усладжэннем адзіннасці.

яму дзесяці пажыць сярод людзей, падобных на Дзераша і Жура, і ён перанёс уласцівае ім на ўсіх і ўсе. Ён нікому не верыў, і яму не верылі. А Вера — паверыла. Цудоўна і непасрэдна перадаваў артыст В. Тарасаў у гэтым спектаклі праз «чалавечыя» Ягора Цуканава, Сіана, у якой ён па загадзе Веры стаў на колена перад сваім каханнем і прастаяў так, пакуль ляз не вярнулася, — гэтая сцэна была і светлая і смешная. Успарты, ганарлівы і самаўпэўнены Ягора дамаў сваю ўпартасць, перамагаў самога сабе. Ён напервы ў сваю і Верну годнасць. І гэта быў пачатак сапраўднага шчасця.

А вось другая размова аб зместе жыцця, аб чалавечым шчасці. Ён выдзе Віктар Тарасаў вуснамі настаўніка Цярохіна са спектакля «Палата». Размова — складаная, цяжкая. Цярохін хворы. Ёсць небяспека, што прыдзецца даваць згоду на ампутацыю абедзвюх ног. А тут яшчэ ў сям'ю адрада жонкі. Цярохін стрымана перціць усё. Маўчыць. Нібыта не ведае. Курчыць. А курчыць у яго становішчы — ледзь не самагубства. Артыст пераконвае нас, гледачоў, што перад намі — высакародны і мужны чалавек. І вось тады, калі мы ўжо ў гэта паверылі так, як верыць самому сабе Цярохін, аўтар п'есы сутыкае свайго героя з іншым чалавечым. І той даводзіць, што пазіцыя Цярохіна і не высакародная, і не мужная, што гэта — напитульства. Паэзія мы прысутнічаем пры апошнім спатанні Цярохіна з жонкай. Ён адаргае ману. І хіба ты, хто бачыў гэты спектакль, забудуча, як настаўнік Цярохін устае на ўвесь рост на свае хворыя ногі! Самастойна, адмаўляючыся ад дапамогі! Гэта гучыць сімвалачна.

Хочацца сказаць яшчэ пра адзін вобраз, створаны Віктарам Тарасавым — вобраз юртыста Ляліна ў драме В. Зорына «Сябры і час». Мне здаецца, што тут артыст найбольш поўна раскрыў сваю тэму. Яго Лялін — гарэзлівы і лёгкі, і праміністы, зачараваны жыццём і людзьмі. Нават у суровых буднях ваіны ён ні на хвіліну не падаеца распачаць. Светлая душа — звычайна гаворачы пра гэтых людзей. І вось здарылася неверагоднае: у выніку чорных паклёпаў Лялін апынуўся ў турме. Праз доўгі час яго разбіліваюць. Сцэна вяртання, Ляліна цяжка пазнаць. Ён фізічна надломлены, і ў душы яго няма ўжо ранейшых радасных волікуў на кожную праўду жыцця. Ён засоруджаны на чымсьці важным, гадоўным. А гэта ты, як сурова і стрымана аглядае Лялін свайго паклёпніка Дзяржавіна, як зноў-такі стрымана і моцна паціскае руку аднаму са сваіх вызваліцеляў — юртысту Пастаўнічэву, можна здагадацца, якія мрояцца думкі ў яго галаве.

Памятаецца, адрозніжце памяць пра ягоны крытыка папракала В. Тарасава за сцэну вяртання. Цяпер ён іграе не інакш. Зноў прыгаворвае сваё першае з ім знаёмства. Прачэмна ўсёдамаляць, што тады, мяркуючы аб Тарасава, ён памыліўся. Але і цяпер, трапіўшы на спектакль, у якім ён іграе, мы бачым, што не той астрый, вы, бадай, можаце паўтарыць тое ж самае: «не вельмі што». Аднак не спыняючыся рабіць вывады. Віктар Тарасаў так можа пацаць ролю або прасвецці так часам карціцы ці нават і цэлы акт. І ўсё ж далей ён па-сапраўднаму «загарыцца». Інакш ён не можа. Такі яго талент — натхнёны. А гэта сведчыць, што ён — мастак, не раменнік. І я веру, што з цагам часу «халодныя» хвіліны яго на сцэне не будзе зусім.

Дзяржаўны ансамбль «ШЛЕНСК»

З Дзяржаўным народным ансамблем песні і танца «Шлэнск» мы знаёмы з 1955 года, калі гэты малады калектыў рабіў свае хоць і першыя, але ўпэўненыя і арыгінальныя творчыя крокі. З таго часу кожная наступная сустрэча з ім радавала нас ростам майстэрства артыстаў ансамбля, колькасцю і якасцю ўважлівых рэпертуару і непаўторнымі каларытнымі сцэнічнымі ўвасабленнямі песень і танцаў Сілезіі.

У сваёй новай праграме мастацкае кіраванне ансамбля адышло ад звычайнага, калейдаскапака паказу вэкальных і танцавальных нумароў. Гэтым канцэрту Станіслаў Хадына (мастацкі кіравнік «Шлэнска») надаў арыгінальную форму захэляючай музычна-харэаграфічнай апавесці, якая расказвае пра некаторае знамянальнае падзеі з гісторыі Польшчы, малое яркае карціны народнага быту. Некаторыя «раздзелы» гэтай апавесці злучаны аўтарскімі інструментальнымі звязкамі, зробленымі С. Хадынам з вэлікім густам. Яны сведчаць аб глыбокім пранікненні аўтара ў інтанацыяны і ладавыя асаблівасці польскага, гадоўным чынам сілескага, музычнага фальклору.

Надзвычайнае ўражанне адчуваеш з моманту адкрыцця заставы і да заканчэння канцэрта, будучы захопленым багаццем, разнастайнасцю і рэдасным колерам народнага ўбраўства. Дастаткова сказаць, што толькі агульная касцюмоўка хору і яго груп мянялася сем разоў. А калі дэдаць да гэтага касцюмы больш дэсцікі выканавых у канцэрте танцаў! Гэта быў цудоўны, малаўнічы касцюмраваны парад эпох і этнаграфічных груп насельніцтва Сілезіі і сумежных з ёю ладуўных рэгіёнаў Польшчы. Тут былі шахцёрскія,

СІМФОНІЯ ФАРБАЎ, ГУКАЎ І РУХАЎ

ВЫСТУПАЕ АНСАМБЛЬ «ШЛЕНСК»

Сілезія і гарадскія касцюмы Сілезіі, уборы горцаў, краваіны і вяршы. Строчасць канцэрта (параднае вяршэ ўбраўства XVII—XVIII стагоддзяў), падкрэсленае імязнымі адрэтыўтам лёгкай крывой шабляй («Кагабіля»), ладзілівае веліч маюшыяся паланеза, а лёгкія падхаласкія кертцы (род скуранаго абутку) і абцяганы, як трыко, касцюм горцаў садзёнічэю лепшаму раскрыццю гумару і мякуючай з акрабаванай тэхнікі ў «Падхаласкім сюіце». Закрытае харэаграфічнае мастацтва канцэрта, трыба, апроч майстэрскага спалучэння касцюма з зместам танцаў, адначыць пэўна тэатрысцкае, унутраны напал, дасканалую чысціню і сінкранізацыю рухаў, адсутнасць у танцавальных пастаноўках трыба дэля трыба.

Удумлівая работа белетрыста Эльвіры Камініскай — яркі доказ таго, што спосаб харэаграфічных пастановак забяспечывае не вонкавымі эфектамі, а спалучэннем зместу, стылю, выканавачага майстэрства і характара.

Харэава група ансамбля не толькі спявае, але там, дзе гэта патрэбна, актыўна ўдзельнічае ў тым, што адбываецца на сцэне. Яе паводзіны на сцэне прадуманы да дэталей, пачынаючы ад выхаду і да паклона. Праўда, змест і форма новай праграмы не далі ёй разгарнуцца на поўную сілу (у многіх нумарах яна выконвае толькі дапаможныя функцыі), але палічыліся магчымымі яе вэлікія і сумежныя з ёю ладуўных рэгіёнаў Польшчы. Тут былі шахцёрскія,

гласоў, вэлікую адзначэнсць спявання ў цэлым і па асобных групах. Падкуплююць пшчотны лірызм у спяванні адзучат і непасрэдна запал у выкананні мужчынскіх песень.

Цудоўна былі абгравана ўнутраны вонкава арыгінальна вэкальная сцэнка «Чары». Як заўсёды свежа і непаўторна прагучала папулярная «Караліка». Хваліць шчыра ўдзячысь адважала зала на выкананне беларускай народнай песні «Як паўдзя ў камароўку» (апрацоўка С. Палонскага). Праўда, поўнаму ўспрымаючы апошніх дзювох песень перааказвала мікрафонам ўзмацненне, якое непараўнальна вылучае салістку ў «Караліцы» і жаночую групу ў беларускай песні.

Поспеху канцэрта гэсцей у роўнай меры, як і толькі суправеднаю большасць нумароў у праграме, але і цэментавая іх у адзінае цэлае.

Новая праграма «Шлэнска» прысвечана двум гістарычным падзеям у жыцці Польскай Народнай Рэспублікі — тысячагоддзю польскай дзяржаўнасці і дваццацігоддзю Народнай Польшчы. І хоць у гэтай праграме не прагучаў ніводзін твор, які адлюстравваў бы жыццё сучаснай Польшчы, але ўжо само існаванне такога ансамбля ў клерыкальна-папавскай Польшчы! Хіба раней мог знайсці вартае прымяненне свайму таленту нястомны даследчы і прапагандыст сілескай народнай творчасці Станіслаў Хадына?

Заходняя частка Сілезіі (Шлэнск Арольскі) была ўзята на Польшчы толькі ў 1945 годзе, а да гэтага яна падваргалася жорсткай германізацыі. Тут праславаўся не толькі людзі, але і песні. У 1936 годзе гітлераўскія ўлады канфіскавалі вэлікіх песень «Шлэнскае рэкан», а ў 1937 годзе выдэле загал аб яго знішчэнні. Выдэле аб'явілі Лангоўскі і прапагандыст зместаўна ў ім песень дыржор І. Віт былі аддадзены пад суд, ім прысудзілі анідзяржанага здымачы.

І цяпер, калі глядзіш і слухаш ансамбль «Шлэнск», гэтыя цяжкія дні Сілезіі дні здыюча жыхлівым сном.

Сёння будына квітне мастацтва гэтага пазычнага краю.

Надоўга запамінацца нам сімфонія фарбаў, гукаў і рухаў, адухоўленая вэлікім і шчырым унутраным паучэннем.

Г. ЦІТОВІЧ, народны артыст БССР.

«Паланез» у выкананні ансамбля «Шлэнск».

В. Тарасаў у ролі Ахмедэ Рызы ў спектаклі «Ляліна».

так званых «цяжкіх» дзювох. Сярод пераважаў была фігура лейкага хулганна. Яго іграў Віктар Тарасаў — той самы мастацтвазнаўца Інстытута. Іграў выразна, а зноса. Рэзкі, бялігласны, нібы малады драпежнік, ён пільным поглядам вызначаў слабае месца сваёй ахвяры і запускаў туды кіпючы. Сама п'еса не давала кіпючы матчысці расказаць артысту мажысці расказаць адрабязна аб жыцці і духоўным свеце пераважа. — Хоць ён, адкуль ж дайшоў да такога жыцця. Роль была эпизадчыная. Але эпизод — іскравы, імклівы, як маланка і ён сведчыць аб тым, што выканаўца (яшчэ не артыст, а студэнт) ўжо мае прафэсійнальную хватку, вельмі выразны на сцэне, з лёгка ўзбудзальным, звонкім тэмпераментам.

І калі ў час размеркавання выпускнікоў акцёрскага факультэта з-за Віктара Тарасава пачалася давол гарачая «вайна» паміж ТЮГам і Акадэмічным тэатрам Імя Янкі Купалы, я ўжо не здзіўляўся і абвясціў сабрэ-педагогу аб сваёй ранейшай памылцы. У гэтым мяне пераконвалі таксама работы В. Тарасава ў дзіюльных спектаклях «Добрыя жаны Андрэя Аверына» і «Добры час», сыграныя адзіннасцю з усладжэннем адзіннасці з усладжэннем адзіннасці.

ЧОРНАЯ СУКЕНКА

[Заканчэнне. Пачатак на 2-й і 3-й стар.]

вершэца. Мінула некалькі тыдняў, а пошта ўсё маўчала. Кароля трыбывалася. — Калі б Ежы там не жыў, пошта вярнула б пісьмо, — пераказвала я Іаана. — І я так думаю. А можа... — Кароля задумалася і праз хвіліну дадала: — Можа, не трэба было успамінаць пра цябе? Выгляд Каролі палухаў. «Яна будзе жыць толькі ў тым выпадку, калі яе падтрымае мая мусья», — падумала Іаана.

— Я гаварыла з Ежы, — сказала Іаана назаўтра. — Размаўляла з Ежы? — Пазваніла яму. Успомніла адрас і пазваніла з пошты. — І што? — Ён здаровы. — Чаму ён не піша? — Бо не атрымаў твайго пісьма. — І што? — Наўжо ён можа слязеш спакойна і не шукаць нас? — Яна хуценька папраўдзілася: — Мяне... — Гэта глухая вэска. — Як ён можа жыць у глухой вэсцы? — У яго дзень. Два хлопчыкі. — Ён вельмі ўрадаваўся? — Вельмі. — Распываў пра мяне? — Мы гаварылі толькі пра цябе. Кароля змоўкала. Яна разумела, як крыўдзіла Іаану пагарда Ежы. Размаўляла з мужчынам, які пакінуў яе... — Як ён жыў? — Добра. — Што ён робіць? — Настаўнічае ў школе. — Што ён яшчэ гаварыць? Каролі неярпелася дзедзідзіцца, ці сказаў Ежы што-небудзь пра жонку, але не хпіла адвагі адкрыта спытаць пра гэта. Старэй хіцелася, каб Іаана здагадалася сама. Але Іаана маўчала. Прайшлося спытаць: — А хлопчыкі? — Ежы шчаслівы.

10 — Што яшчэ? — Пасля было жэска чуваць і размова перавалася. — Але ж ты пачула, што ён напісаў? — Я ўжо гаварыла. — Дай мне нумар тэлефона, я пазваню яму, — сказала аднойчы Кароля. — Іаана безпаможна развала рукамі: — Як гэта — даць нумар тэлефона? — Ты ж зваіла яму! А цяпер я пазваню! — У яго няма дома тэлефона. — Дык ты ж размаўляла з ім? — Яго выклікалі на пошту. — І я так зроблю. — Табе прыдзецца доўга чакаць, пакуль устанавіць сувязь. — Я ўжо і так заната доўга чакала. Больш не магу. — Пачакай яшчэ крыху, Ежы мне сказаў, што напіша. — Не магу. Усё гэта заната зацягнулася. — Гэта неразумна. — Мне нічога ад цябе не трэба. Дай толькі тэлефон. — Я пазваню сама. — Не. Іаана хацела ёй усё расказаць і папрасіць прабачэння. «Немаг дапусціць, каб яна пайшла на пошту». Хпіла б аднаго слова, але гэтыя словы яна не магла з сабе выдэлаць. Ёй здавалася, што Кароля парадзіла ўсімхачэнь. І ўсё ж, калі старая на развітанне падала ёй руку, ёй хіцелася прышчыцца да гэтай рукі вуснамі.

Кароля доўга чакала тэлефоннага выкліку. У шумным і рухавым натоўпе людзей на пошце па Наваградскай вуліцы яна адчувала сабе адзінока і забудзенай. Маладая тэлефаністка сумнявалася, ці будзе доўга чуваць і ўсё ж запісала назву вэскі, папраўдзіўшы пры гэтым, што чакаць даўдзідзіцца доўга. Час ішоў марудна. Некая жанчына сцягла каля яна і з нінанісцю глядзела на людзей, які выклікалі. Жанчына была ў чорнай сукенцы. Каролі спакойна думала аб сваёй бездакорна пацітай і старанна адрасаванай чорнай сукенцы, якая вісела ў шафе. Тая, якую насіла незнамая жанчына, была строга і аскетска, яе прызначэнне не выклікала ніякіх сумненняў. Пасля Кароля апынулася ў зашклянай кабіне. Яна доўга трымала маўкліваю трубку, Раптам

11 пачуўся моцны грэск. Кароля не паспела сабрацца з думкамі, як з далечны пачулася: — Я вас слухаю. Яна хуценька, як у ліхаманцы, усклікнула: — Я хачу гаварыць з Ежы! — Я вас слухаю! — Я хачу гаварыць з Ежы. — Які Ежы? — дапытаў да яе з далечны паруску. — Я заказала размову з сынамі. — Тут няма тагога. — Есць! Павінен быць! — Чалавек з такім імем у нас няма. — Гэтага не можа быць! Гэта ваш настаўнік! — Вы маі? — спытала тэлефаністка. — Так. — І шукаеце сына? — Так, так! — Трыба было адрозні сказаць, што вы маці, і шукаеце сына: Есць ён у нас! Есць! Сын здаровы і ўсё ў парадку! — Жаночы голас ветліва вымавіў яшчэ «да пабачэння» — і запанавала шчыня. Кароля пацвісла трубку.

Яна прышла падвечар. Згорбленая і пакорлівая, яна моўкі спынілася ля дзвярэй. Іаана збянтэжылася, убачыўшы на старой чорнай сукенцы. — Адкуль мама дзедзідзілася? — усклікнула Іаана. Яна пачыла, адчушы, што гэта — канец. — Ад цябе. — Я ж нічога не сказала. — Цяпер гэта усё роўна. Яшчэ хпіліну назад я не ведала, а цяпер ведаю. — Ты спытала толькі, адкуль я ведаю... — Так... — Гэта была мая апошняя магчымасць выправаць цябе. Кароля ўзяла руку і, зірнуўшы на чорны рукаў сукенкі, сказала шчытам: — Бачыш, уздулося, — Іаана маўчала, і таму старая дадала: — Лешы будзем гаварыць аб смерці Ежы. Я хачу толькі даведацца... Іаана не магла вымавіць ні слова. А Кароля папрасіла: — Скажы мне, калі і ж гэта здарылася. Нічога болей. Пераклад з польскай мовы А. МАЛЬДЗІСА.

«ФАРАОН» ЗДЫМАЕЦА У КЗЫЛКУМАХ

...Зунана бжыць, задыхаючыся ад спактоў, трузнуць у распаленым ляску. Паміж барханам і па барханам. Міма соцен салдат фараона. Ён бжыць, каб успаць да ног маладога Рамзеса і паведзіцца трывожнаму вестку: армія не можа стаяць далей. Шлях ёй перагародзілі два сваяшчыны жукі-скарабелі. Трыба зварачыцца!

І армія зварачыца. Каб не перааказваць двум скарабелам, трыба «ўсёго толькі» засыпаць канал у пустыні. Шмат гадоў канаў гэты канал егіпцян селянін. Ён амаль закончыў работу, за яку яму абяцана свабода. Але што значыць ідзе пра, паход арміі фараона! Напал засыпаны, паход працягваецца. Селянін назірае паліто на шышу.

Так бачыў гэта Баласлаў Прус. Так бачыў гэта кожны з нас, прыхільнік таленту выдатнага польскага пісьменніка. Так гэта бачыць цяпер і Ежы Каваларовіч. І правёў адзін рабочы дзень з калектывам польскай кінагрупы, якія прыехала ў Бухару, каб у калектыўскім ляску вэсці здымкі каларовага шыроказраўнага фільма на раману Баласлава Пруса «Фараон». Групу ўзначальвае рэжысёр Ежы Каваларовіч. У нас у краіне добра ведаюць гэтага выдатнага майстра кіно. Мы бачылі яго фільм «Малі Іаана ад анёлаў» і ведаем, што ён атрымаў прыз на фестывалі ў Кане. Знаём і з другім яго творам: «Далюлоза». І вось цяпер — «Фараон».

У гэсціны «Бухара», я барэра, за якім сядзіць адміністратар, кожны дзень паўляюцца на шкле невэлікі лісточак, надрукаваны на машыны з ладзіскай афэртама. На гэты раз лісточак гаворыць: «План працы на ўторак 7 ліпеня 1964. Выезд 4.30». І далей — заданні: 1. Заканчэнне будаўніцтва канала. 2. Адшуканне месца для «Бегу Фунаны». 3. Пробы яз-

ды на каленіцах з удзелам акцёраў. 4. Агляд бойк... Усе заданні былі выкананы. Каваларовіч выхадзіў многія кіламетры і знайшоў-такі патрэбныя бархані і такеры (на мой погляд, яны нічым не адрозніваліся ад астатніх, але рэжысёр лешы відзеў). Канал быў завершаны. Час ад часу сярод ляску чуўся конскі тупат і гучнае «трррррр» — гэта малады Рамзес (студэнт Ежы Зелініц) асвойваў персанальную калісціцу. Прыкладна да дваццаці гадоў у фанэрага іаана вышпілі дэсятыя паўтары дзюўных людзей. Сінявата-чорныя, шышыны, кучаравы валасы. На сініхнах павязкі. Луці са страламі, сякеры, коп'я.

— Цяжкая ты, служба салдацкая, — уздыкнуў адзін, бліскаўшы залатым зубам. — І накіраваўся да калодзена. Іркалі коні і раўні дзюдэл, стукалі малаткі і паліла сонца. А над усім гэтым, сярод ляску, узвышаліся паверхі на чатыры статы егіпецкіх багоў. Поўныя маўкліваці і тайны, яны і на самай справе маглі б выклікаць нейкае жудаснае адчуванне, каб не віселі над імі стралы пад ім'ямі краўнаў.

З Каваларовічам лаўзі па барханам маўклівы і худзенькі малады чалавек. Знаёмчыся, ён сказаў: — Войтак. Ежы Войтак. Скажыце, у Наваі сапраўды цікава? Я вельмі хачу з'ездзіць у Наваі... Эраны многіх краін планеты абышоў польскі фільм «Попел і алмаз», зняты гэтым чалавечкам. Цяпер Ежы Войтак — аператар фільма «Фараон». Гэта будзе яго п'ятнацятая работа.

— Калі ласка, дзіце толькі след у след, — прасіў Войтак.

АБ'ЯВА Белліфонд Саюза пісьменнікаў прадае публіцы на жывіненне — верасень месцы 1964 г. у Дом творчасці і адпачынку пісьменніка Імя Я. Коласа ў 25 км ад Мінска, у лесе.

Кошт публіцы для дарослых 130 рублёў, для дзюцей — 110 рублёў на 24 дні.

Жадаючыя купіць публіцы навіны падаць заяву па адрасу: Мінск, Зянгельса, 9. Тэлефон 2-49-51.

Белліфонд.

19-45 — «Жніўскія афшы». Рэдакцыйнае калегія: З. І. АЗГУР, Г. М. БУРАЎКІН, А. І. БУТАКОВ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, Т. А. ДУБКОВА, Г. М. ЗАГОРДНІ, В. Ул. ІВАШЫН, А. М. КАШУКОВІЧ, В. Б. ЛАДЫНА, П. М. МАКАЛІ, А. М. МАРЦЫНОВІЧ [адзінны сабрава], Р. К. САБЛЕВІКА [імяскай рэдактар], І. А. САНКОВА, З. Ф. СТОМА, Г. М. ТКАЧОВ, Р. П. ШЫРМА.

Літаратурны музей Якуба Коласа з глыбокім знаменнем паведмаляе аб смерці сестры народнага Якуба Коласа Кірылы Міхайлаўны Белай і вызвае спачуванне сямі нінбючыцы.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефон: «Прыёмныя рэдакцыі» — 3-24-61, намесніка глагоўнага рэдактара — 3-25-25, адназначна сабрава — 3-44-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры — 3-22-04, аддзела інфармацыі — 3-44-04, выдавецтва — 3-19-52, бухгалтэры — 3-11-03.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

Індэкс 63856 Друкарня выдавецтва «Звязда». АТ 03012

Марыя ГІШПАНЬСКА-НЭЙМАН. «Вакон шчыня» (кстаграфія). (З выстаўкі польскай графікі).